

УДК 81'42

Тетяна Єщенко

ПРЕЦЕДЕНТНЕ ІМ'Я В АСПЕКТІ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ (на прикладі поетичного мовлення Василя Стуса)

Розглянуто інтертекстуальність як важливу проблему сучасної текстової лінгвістики, схарактеризовано широке і вузьке розуміння інтертекстуальності, її типів, здійснено опис мовних механізмів реалізації у поетичному мовленні Василя Стуса, з'ясовано уживання прецедентних імен як домінантного різновиду утілення інтертекстуальності в художньому мовленні представника «в'язничої поезії».

Ключові слова: алюзія, ім'я прецедентне, інтертекстуальність, лінгвістика тексту, ремінісценція, текст-донор.

Підґрунтя лінгвістичного вивчення текстової категорії (далі – ТК) «інтертекстуальність» закладено працями представників постструктуралістської школи Ю. Крістєвої і Р. Барта, а також учасників семіотичної школи М. Риффатера і Дж. Калера. Нині в мовознавчій науці інтертекстуальність розглядають як: 1) *текстову категорію* (Р. Богранд, О. Воробйова, А. Грек, У. Дресслер, О. Переломова, В. Рижкова, О. Селіванова); 2) *передумову текстовості* (Ю. Лотман, В. Лукін); 3) *засіб і реалізацію в конкретних текстах* (О. Абрамова, А. Бабенко, Н. Фатєєва). В україністиці опрацьовують окремі питання інтертекстуальності В. Рижкова, Р. Чорновол-Ткаченко, С. Киричук, натомість відсутні розвідки, які б містили повний і детальний опис функціонування цієї категорії в поетичних текстах Василя Стуса. Розв'язання ж указаної проблеми сприяє насамперед обґрунтуванню природи мовотворчості поета, своєрідності його мовного почерку.

Мета статті – здійснити опис мовних механізмів реалізації ТК «інтертекстуальність» у поетичному мовленні Василя Стуса.

Текстова категорія – інваріантна ознака, що відтворює його найбільш істотні особливості, репрезентовані системою різнорідних мовних, лінгвокультурологічних, композиційних,

естетичних і под. засобів, здатних взаємодіяти в процесі вираження комунікативних стратегій, інтенцій автора; це сутнісно-диференційна інваріантна ознака семіотичного простору тексту, що відображає його комунікативно-дискурсивну природу, детерміновану мовленнєво-мисленнєвою діяльністю мовця» [6, с. 514].

Нині в науці панує *широке* розуміння ТК «інтертекстуальність», коли вона тлумачиться як чинник своєрідного «колективного позасвідомого». Адже будь-який текст – це інтертекст або чиясь «розвінчена цитата» [1, с. 486]. Стверджується: текст прямо чи опосередковано вказує на свій претекст. Якщо і може з'явитися щось нове в тексті, так це лише нові комбінування вже наявних елементів. *Вузьке* розуміння інтертекстуальності збігається з власне лінгвістичним і полягає у: 1) «відтворенні у тексті складників ранніх словесних цілих через цитування, алюзії, ремінісценції, прийом «текст у тексті», повторювання образів («вічні образи»), пародіювання тощо; 2) наслідуванні чужих стильових властивостей і норм (окремих письменників, літературних шкіл і напрямів) – тут мають місце усі різновиди стилізації» [3, с. 317]. У ролі прецедентних одиниць (текстів-донорів) найчастіше постають імена персонажів, цитати, крилаті вислови, приказки тощо.

ПЕРШУ ГРУПУ з-поміж домінантних них прецедентних імен у поетичному мовленні Василя Стуса складають біблійні назви (*Господь, Архистратиг, Віфлеєм, Голгофа, Едем, Ной, Ірод, Іуда, Масіс, Саваоф, Пантократор, Єрихон*). Указані тут образи і сюжети, що з ними пов'язані, завжди активно використовувалися українськими митцями. Вплив Біблії на літературні твори українського письменства від Івана Вишенського аж до сьогодення – надзвичайно плідний і значний. Ідея хриstopодібності вперше з'являється ще в давній україн-

© Т. Єщенко, 2015

ській літературі на рівні мотиву співрозп'яття, співпереживання Христових мук. Натомість у мовотворчості Василя Стуса вона озвучена по-новому: «*Ти ж, Господи, мене скарай / зайді за власний небокрай / і відшукай нової тверді / і не корися, гордий смерде, / ні, смерті власній не корись / і тільки серцем не гнівись*» (ЧТ:186); «*Який бо холод довкруги! / Самотності! Ніде нікого. / Одна підтримка – голос Бога / вседорогий, все дорогий*» (ЧТ:186). Почасті ліричний герой порівнює себе із Саваофом, одним з імен Бога в юдаїстичній та християнській традиціях: «*А я, неначе Саваоф, / бив веслами розіз, / тулив до себе їх обох / і не встидався сліз*» (ЧТ:186). Адресант уводить до поетичної тканини словесного цілого лексему *Пантократор*, яка в перекладі із грецької мови означає «Вседержитель». Образ Пантократора-Христа, Бога юдеїв і християн, – один із провідних у візантійському мистецтві: «*Пожовкло рано вигнане стебло, / а там, де жевоніло джерело, / схилив чоло дбайливий Пантократор*» (П-1:130). Поет протиставляє Голгофу, на якій у розп'ятті Ісус Христос спокотував кров'ю гріхи всього роду людського, «модерній» Голгофі ХХ століття – місцю зневіри і духовного падіння: «*Та повнилося серце тихим миром, / передчуттям такого опочинку, / з якого нас живцем уже не вирвеш. / То в ньому пробувають на віки. / Якесь модернізована Голгофа*» (ЧТ:141). Автор посилює невідповідність світу, в якому живе ліричний герой, Законам Святої Євангелії, уводячи до поетичного тексту ім'я Ірода, жорстокість правління якого знайшла своє відображення в біблійних міфах, зокрема про винищення царем юдейських дітей: «*Віками йде вертепна драма / у дев'ять Дантових картин, / сам Ірод краще не заграв би, / тут Вельзевул покине кін, / не витерпить*» (П-2:227). Сакральний простір поетичних текстів Василя Стуса постає крізь власні назви: *Віфлеєм* – місто в Палестині, на південь від Єрусалима, яке, згідно з Біблією, є батьківщиною царя Давида та місцем народження Ісуса Христа; *Масіс* – вірменська назва гори Великий Арарат у Туреччині, до якої пристав після потопа Ноїв ковчег; *Едем* – земний рай, місце перебування людини до гріхопадіння, благодатний куточок землі: «*Де Віфлеєм твій? Де волів ясла / Немай не буде – добре знає кметь*» (ЧТ:185); «*Старі гріхи епоха душить / і людство душиться, в Едем / дафемне прагнути...*» (ЗД:80); «*Масіс, / як риф кораловий, обтис / рухливі груди*» (П-2:185). Поет-шістдесятник в імпліцитній формі встановлює діалогічний зв'язок тексту з біблійним висловом «Єрихонський глас», який походить від власної назви міста Єрихон, неприступні стіни якого, за біблійними перека-

зами, впали від звуку труб ізраїльських воїнів: «*Пади його, пади, бо він паде і нас, / обсяде городи, мов Єрихонський глас*» (П-2:178). Мовець дає уявлення про речі, не називаючи їх безпосередньо. Ця співвіднесеність описуваного з яким-небудь стійким поняттям чи висловом літературного, історичного, міфологічного ґатунку, натяк через наведення загальновідомого реального факту, історичної події, літературного твору чи певного епізоду зорієнтована на ерудицію читача, покликана розгадати закодований зміст. Упізнавані образи і вислови, подані в несподіваних контекстах, поза всіляким сумнівом, привертають увагу читача. Як відомо, Ной – герой Старозавітної біблійної оповіді про всесвітній потоп, урятований праведник і будівничий ковчега. Це праобраз людини, яка врятувалася в Христі, відповідно потоп – символ хрещення, а ковчег утілює Церкву. Василь Стус майстерно витворює множинність смислів, уводячи до тексту вищевказане прецедентне ім'я: «*Наречи себе Ноєм і подайся уплав. / Що ж такого ти скоїв, аби світу не мав?*» (П-2:54).

ДРУГУ ГРУПУ з-поміж домінантних прецедентних імен, які постають маркерами «чужого» тексту в поетичному мовленні Василя Стуса, складають власні назви істот/географічних об'єктів давньогрецької міфології, а також культури стародавнього Єгипту (*Фенікс, Антей, Аріядна, Архілох, Атлант, Гарнії, Грації, Діоніс, Еринії, Ікар, Орфей, Пегас, Пенати, Поліфем, Прокруст, Прометей, Сирени, Сізіф, Стимфали, Харити, Харон*). «Впізнаваність образів чи сюжетних ситуацій слугує своєрідним експозиційним елементом, суть якого зводиться до налаштування читача на певний ракурс сприйняття і до видобудовування низки асоціацій, які розгортанням художнього тексту можуть розбудовуватися і поглиблювати таким чином повноту сприйняття або ж, навпаки, набувати інверсійного характеру» [5, с. 42–43].

Указані одиниці найчастіше постають у ролі художніх образів: 1) епітетів: «*Та бійся знесеному буті: / Ікарове окрилля / вік навертатиме на путь / досадного знесилля*» (Т.1, кн. 2:173); «*Де радість в голубому винограї, / Котрий міняє кольори й тони / В овалнім діонісійськїм початку?*» (Т.1, кн. 2:14); 2) синекдох: «*Та й як хвалить? І як сказати – люблю? / І як промовить, що люблю – тебе я? / І як між кабінетів, між антейів / Я підійду і словом прохоплюсь?*» (Т.1, кн. 2:49); «*...постане, рушачи гріхи кайданів, / вістуючи повернення Антей*» (ЧТ:84); 3) перифраз: «*...розлуки рвав, як обривають жили / атланти териконів і тачок...*» (ЗД:75); 4) фразеологічних висловів (*сізіфова праця; прокрустове ложе, переїти рубікон, нитка Аріядни, сади Семіраміди*): «*Сізіфова*

робота. / Звичайне глупство. Кому то вдавалось – / дертися по вертикальній стіні» (Т.1, кн. 2:143); «Між божевіллям і самогубством – / маленький просвіт лишився – вмерти. / В демократичнім ложі **Прокруста** – стогін» (П-2:238); «Розкоше світу, йми мене в полон, / адже і ти така, як я, порожня. / Тож положи мене, усевельможна, / дай перейти з тобою **Рубікон**» (П-1:88); «А очі ляку – все чогось чекають / і **Аріяднину** шукають нить» (П-2:82); «**Семіраміди** химородний сад. / Де при початку сходжень всіх і спадів / ми обронили, як гірку слюзу, / свої серця...» (ЧТ:84); 5) порівнянь: «І гарячий шепіт, / і подих – чую в себе за плечима. / Та потерпаю: обернусь – і вклякну, / і стану невпізнаним, наче **сфінкс**» (ЧТ:119); 6) метафор: «Йдуть три циганки розцяцьковані, / три **зрації** і три **покори**...» (ЗД:103); «Вгніздившись у сідло, / не потурай, що стежку замело, / де почет друзів із обличчям **гарній**» (ЗД:73); «Коли / **колимський Діоніс**, як чіп, набравшись, / тебе в свої обійми загребе / і понесе, розбійник, до розпадку...» (П-2:22); «То як тобі **пенати**? / Тягнись, як шарій віл. / Десять шамотить **Хрещатик** / і кішлитесь **Поділ**» (ЧТ:34); «Кричало / якесь маленьке **немічне пташа** / і земснаряд прохоплювався **раптом** / високим зойком двох своїх **сирен**...» (ЧТ:159); «Ви вбивці, ви **ненатлі** **нелюди** / **спередвіків**, / а ми **приніженні аеди**, / наш **злочин** – **спів**» (П-2:94); «**Церква святої Ірини**, / **пугач** **кричить** із імлі, / **хором ериній** **нарине** / **рознач**, **усе замалий**...» (ЧТ:52); «**Глухо** / **постогнували сонні** **лицедії**, / і **оком Поліфема** **угорі** / **світи в червоний місяць** **безголосий**» (П-1:114). Найчастіше текст про персонажа давньогрецької міфології міститься у свідомості адресата (читача) імпліцитно. Скажімо, Орфей – музикант і співак, спів якого причаровував не тільки людей, але й диких звірів, річки, скелі: «**Всеспалення** **Твоє автодафе** – / **перепочинок перед різним святом**, / як **ворогу назвешся рідним братом** / і **смерк** **розсуне лірою** **Орфей**» (П-1:134). Пегас – крилатий кінь Зевса, від удару копита якого з'явилося дивовижне джерело, що приносило натхнення поетам; символ поетичного натхнення: «**Літав наш Пегас**. Але й ми не осли, / за **безцінь** та **спродали зрубані крила**, / а **потім у збиту дорогу вросли** / і **зрештою хату та й спину прикрили**» (П-2:106). Прометей – один із титанів, що викрав з неба вогонь і навчив людей ним користуватися; символ людини, котра прагне творити добро: «**Зубами рвемо власне серце**. / **Прометей і орел** – **водночас**» (Т.1, кн. 2:52). Стимфали – птахи, що гніздилися поблизу міста Стимфала в Аркадії, скидаючи із себе бронзове пір'я, вбивали ним людей та тварин. Перемога над стимфалійськими птахами – один із

подвигів Геракла: «**А мертвокрилі стугонять стимфали**, / **напевну провіщаючи біду**, / що **ослонила біле опахало** / і по **моему нишпорить сліду**» (П-2:110). Харон – перевізник мертвих у царстві Аїда: «**Харон суворо мовив: ні!** / **Пором відчалив**. До **Тенара** / **Надходить чорнокрила хмара**. / **В вечірнім палені огні**» (ЗД:151). Харити – три богині краси – Євфросинія (радість), Талія (процвітання), Аглая (блиск): «**Уже життя** **моє прожите**, / **коли і як** – **то й не збагну**. / **А дець за ґратами харити** / **вістують радісну весну**» (ЧТ:58). Гіпербореї – казковий народ, що жив на Крайній Півночі: «**Криві серця і погуки страстей** / **аж порскають**, коли **стає Антей** / і **вже ось-ось весь небокрай посовгне**, / **от-от напасник той гіпербореї**, / як у **журбі** **вся суша одвологне** / **від раю до пекельних емпірей**...» (П-2:133-134). Ікар – юнак, син Дедала, який намагався перелетіти море на крилах, зроблених із пір'я, скріпленого воском. Ікар надто наблизився до Сонця, віск розтопився, і юнак загинув: «**У небо**, у **надвиш**, за **хмарами за чорні** / **до сонця**, **Ікафе**, **спрямовуй свій лет!**» (П-1:98). Прецедентні імена – не просто складника ерудиції автора чи суто зовнішня прикраса словесного цілого. Вони здатні підкреслити чи виявити домінуючі смисли основного тексту, відкрити нове семантичне значення, витворене шляхом нашарування інших смислів, а також створити різні рівні сприймання поезії в цілому. Так, скажімо, в давньогрецькій міфології Лета – ріка в царстві мертвих, випивши воду з якої, душі померлих забувають своє колишнє земне життя, – набуває новітнього смислу у віршах Василя Стуса: «**Знай, небоже**, / **що приневолений іти до себе** / **усе назад**, **ти тїнь свою згубив**, / **що пам'яті трималась**, як **останній** / **причал на Леті**» (ЧТ:64). Стікс – одна з річок підземного царства, уособлення мороку й жаху, фігурує в художньому мовленні поета теж по-новітньому: «**Де ти хвиля**, **де той Стікс** **спасенний**, / **кочетти блаженні не скриплять**, / **тільки ночі бовваніють стели**, / **літери на стелах хлопотять**» (П-2:218-219). У творах Василя Стуса фіксуємо поодинокі прецедентні імена культури стародавнього Єгипту: «**Червона барка в чорноводді долі** / **загубиться**. І **фенікс довгоногий** / **перенесе тебе в ясні чертоги** / **від самоволь**, **покори і сваволь**» (П-1:56). У міфології стародавніх народів (фінікійців, єгиптян та ін.) Фенікс – казковий птах, який після смерті згорав і знову відроджувався з попелу; це символ відродження, невмирущості.

ТРЕТЮ ГРУПУ з-поміж домінуючих імен-донорів у поетичному мовленні Василя Стуса складають власні назви давньоукраїнської міфології та фольклору, творів середньовіччя (*Перун, Сварог, Святovit, Стрибог, Хорив,*

Ярило, Див, Дажбог, Волос, Лель, Мавка, Вурдалак, Лісовик, Марко, Потерчата). Поновому переосмислюється Василем Стусом один із найголовніших персонажів української міфології Дажбог – бог Сонця, світла і добра: «*Пророк Дажбогів, – аж до жнив тобі – / Гадати, ворожити, вихваляти*» (Т.1, кн. 2:225), а також бог вогню, батько Дажбога – Сварог: «*Та прозимом осінь віє, / німує земля Сварога, / і сонце божеволіє, / бо ж холодно і волого*» (П-1:79). Низка солярних образів доповнюється іменами *Ярила* – божества весняної родючості та сонця: «*...оце Дніпро, це жайвірні – Софія, / а це Ярила вичамфілий яр*» (П-2:195), *Святовита* – бога війни, сонця, перемоги, що зображується чотириголовим. Символи цього бога – ріг, сідло та меч: «*Дрібнішає в узвишші святовит, / усіх дитячих птаство перелітне, / і тільки сонця око ненаситне / за смертю задивляється в зеніт*» (П-2:126). Іншу стихію репрезентує Стрибог – бог вітрів у давніх українців-язичників: «*Пророк Стрибогів. Триніжки твої / Загрузли в землю череватим грузом*» (Т.1, кн. 2:226). У несподіваному ракурсі автором подається власна назва бога блискавки й грому: «*Як відпливуть мужі – круглясті чару / благатимуть з простертими руками / Перуна – окропити грішну землю...*» (ЗД:71). У коло творчої уяви Василя Стуса потрапляє бог любові, син Лади, котрий, згідно з переказами, з'являвся весною і разом зі своїм братом Полеєм жив у лісах: «*Лелю, Лелю – / під кригою – земного серця стук*» (П-1:132), а також опікун скотарства, пастухів і торгівців, який наділяв людину талантом та фізичною силою: «*І, випорснутий з-над оград, / натужний бурштиновий голос / снується в висі, ніби чад / офір, котрих заправив Волос / з прагнутих долі наздогад*» (П-1:172).

Текстова категорія «інтертекстуальність» ґрунтується на власне українських національних лінгвокультурних кодах, оскільки етнічна мовна картина світу, мислення автора опосередковано формувалися під впливом прецедентних (сакральних, художніх, фольклорних, міфологічних) витворів. Словесне ціле прямо чи опосередковано вказує на свій претекст, а інтертекстуальність має, крім художньої, ще і прагматичну форми. Так, *Марко* – фольклорний образ, що, за народною легендою, до кінця світу спокутуватиме свої гріхи, є домінантним у поезії Василя Стуса: «*Тебе покинув рідний край / блукати, як Марко у пеклі*» (Т.1, кн. 2:73). У модус художнього стусівського бачення світу потрапило й ім'я Хорива, одного із засновників Києва, брата Кия: «*...шуйкай Хоривів – нових кар / скрижали полишай для моря*» (Т.1, кн. 2:73).

Висновки. Для семантичного осягнення поетичних текстів Василя Стуса важливо розуміти, що вони становлять собою багатовимірний семантичний простір, у якому значущими є як вертикальний/горизонтальний підтексти, так і синхронні (системні)/діахронні (історичні) зв'язки між словесними цілими. Адже діалогічність тексту відбиває ество людського мислення та свідомості і є основним структурним принципом комунікації як такої, її цілісності. Василь Стус як представник певного лінгвокультурного середовища через алюзії, приховані цитати, спільні мотиви встановлює діалогічний зв'язок витвореного тексту із семіотичним універсумом як світової, так і української культур. У мовотворчості поета-шістдесятника простежуються такі типи прецедентних імен: власні назви біблійних понять і міфологічних категорій (давньогрецькі, давньоримські, давньоєгипетські, давньоукраїнські). «Вкраплення» одного тексту в інший створює додаткове конотативне поле і може пов'язувати тексти різних епох, культурно-історичних моделей, жанрів, графічних систем тощо. Завдяки контакту «своє» і «чуже» вони створюють умови для суттєвих (як смислових, так і структурних) трансформацій тексту. Чуже мовлення, відтворене в тексті, урізноманітнює словесну тканину, збагачує комунікативну палітру, дозволяє замінювати план викладу думок.

Література

1. Барт Р. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М. : Искусство, 1994. – 608 с.
 2. Єщенко Т. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. пос. для студ. / Т. Єщенко. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 264 с.
 3. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
 4. Марків Р. Текст у тексті: міфологеми у повісті-баладі Ольги Кобилянської «У неділю рано зілля копала» / Р. Марків // Наукові виклади: фольклористика. – 2006. – № 3. – С. 42–49.
 5. Оліфіренко Л. Словник поетичної мови Василя Стуса (рідковживані слова та індивідуально-авторські новотвори) / Л. В. Оліфіренко. – К. : Абрис, 2003. – 90 с.
 6. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2008. – 712 с.
- Список джерел з умовними скороченнями**
ЗД – Зимові дерева; **Кр** – Круговерть // Стус В. Зібрання творів : у 4-х т., 6-ти кн. / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1994. – Т. 1, кн. 1. – 431 с.
ЗК – Золотокоса красуня // Стус В. Вірші / упоряд. Д. Стуса / В. Стус. – К. : Слово і час, 1992. – 48 с.
П-1 – Палімпсести, книга 1 // Стус В. Зібрання творів : у 4-х т., 6-ти кн. / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1999. – Т. 3, кн. 1. – 486 с.

П-2 – Палімпсести, книга 2 // Стус В. Зібрання творів : у 4-х т., 6-ти кн. / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1999. – Т. 3, кн. 2. – 495 с.

Т. 1., кн. 2. // Стус В. Зібрання творів : у 4-х т., 6-ти кн. Поетичні твори, що не ввійшли до збірок (1958–1971) / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1994. – Т. 1, кн. 2. – 302 с.

ЧТ – Час творчості // Стус В. Зібрання творів : у 4-х т., 6-ти кн. / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1995. – Т. 2. – 429 с.

Tetyana Yeschenko

THE CASE NAME IN THE ASPECT OF INTERTEXTUALITY IN THE EXAMPLE OF POETIC SPEECH OF VASIL STUS

Intertextuality is considered as an important task of modern text linguistics. It is characterized here the broad and narrow concepts of intertextuality and its types. It is carried out a description of conversational mechanisms of realization of text category "intertextuality", in Vasil Stus' poetical speech. It is found the case name usage as dominant variety of text

category usage in artistic discourse of "the prison poetry" representative.

Keywords: *allusion; the case name; intertextuality; the text linguistics; reminiscence; text-donor.*

Татьяна Ещенко

ПРЕЦЕДЕНТНОЕ ИМЯ В АСПЕКТЕ ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ ПОЭТИЧЕСКОЙ РЕЧИ ВАСИЛИЯ СТУСА)

В статье рассмотрена интертекстуальность как важная проблема современной текстовой лингвистики, охарактеризовано широкое и узкое понимание интертекстуальности, ее типов, осуществлено описание языковых механизмов реализации ТК «интертекстуальность» в поэтической речи Василия Стуса, описано словоупотребление прецедентных имен как доминантной разновидности воплощения ТК в художественной речи поэта.

Ключевые слова: *аллюзия, имя прецедентное, интертекстуальность, лингвистика текста, реминисценция, текст-донор.*

Надійшла до редакції 07.02.2015 р.

УДК 821.161

Ольга Копусь

СЕМАНТИКА ЛЕКСЕМ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ КОЛЬОРУ В РОМАНІ ЛАРИСИ ДЕНИСЕНКО «ВІД ЗАГИБЛОГО ДІДА ДО ПОМЕРЛОГО. ВІДЛУННЯ»

Статтю присвячено дослідженню лексико-семантичних полів колоративів у творчій спадщині Лариси Денисенко, зокрема увагу зацентовано на їх репрезентації в контексті вербалізації суспільної свідомості, де за допомогою відповідних барв, колірної рефлексії створено психосемантику образу. Простежено особливості психоструктури авторського мислення, що суголосне зі станами героїв. За основу дослідження взято роман авторки «Від загиблого діда до померлого. Відлуння». Колірний діапазон роману досить широкий, що дає змогу зробити багатоаспектний аналіз заявленого художнього твору.

Ключові слова: *семантика, психосемантика, кольороназви, особистість, художній текст.*

Смислотвірне значення кольору у творах письменників усіх часів завжди мало свою **актуальність**. По-перше, зацікавлення адресата – чим і викликались у нього різноманітні асоціації та емоції, по-друге – символічність кольору, яка, залишаючись у своїй семантиці класичною, відбиває, відтворює тонку деталь

© О. Копусь, 2015

ментальності індивіда, особистості як такої, нації загалом. Таке відтворення послідовно призводить до реалізації ментального відтворення загального (національного в нашому контексті) за рахунок індивідуального (психосемантичного), з урахуванням потреб у форматі соціуму нового часу.

Мовне вираження уявлень людини про довілля, зокрема про кольори, що розрізняє людське око, неодноразово ставало предметом наукового опису в працях психологів і лінгвістів (див., напр., [2; 7; 9] та інші). Наявність лексем на позначення кольорів у всіх мовах світу є достатньою підставою для когнітивних досліджень, у яких колоративи постають як елементи мовної та концептуальної картин світу. Лінгвістика засвідчує багатоетапне вивчення колоративів у межах різних методологічних парадигм: від стилістичних розвідок, що містять аналіз прикметників кольору, до когнітивістських розробок колірної метафори.